

9. Vogels en vlinders

👁️ Een pad midden door een vogelparadijs. In het voorjaar klinkt er een ochtendconcert van vogels zoals de zwartkop, roodborst en tijtjaf. Zij vinden eten en broedplaatsen in laag struikgewas.

! De brandnetel groeit op voedselrijke grond en is een belangrijke waardplant voor veel soorten vlinders. Een waard is de gastheer in een herberg. Op een waardplant kun je eten en verpoppen.

👋 Zoek de hondsdraf met kleine blaadjes en paarse bloemetjes.

Als je een topje fijn wrijft, ruikt het sterk. Dit sap is een goed medicijn tegen brandneteljeuk. Probeer maar... als je durft!

10. Lange Jan

👁️ In deze diepe plas leven veel vissen. In de vroege voorjaarsochtend paaien de karpers in het ondiepe warme water aan de kant. Opspattend water en springende vissen, alles om een vrouwtje te versieren.

! Lange Jan was de naam van een stoommachine met lange schoorsteen. Rond 1916 werd daarmee het kanaal gegraven, een echte bezienswaardigheid. Deze plek kreeg daardoor zijn naam.

👋 De witte bomen langs het water zijn abelen, een soort populieren en ze kijken je aan. Voel aan de bast en de blaadjes. Die zijn heerlijk zacht en pluizig.

LEGENDA

- P parkeerplaats
- ☕ koffie / thee
- 🏠 Huize Moerenburg
- 🛋️ rustplaats
- - - natuurleerpad
- ⋯⋯⋯ alternatieve wandelroute

Colofon

Het Moerenburgs Natuurleerpad is een initiatief van Anneke Scholte van Naturen en Werkgroep Behoud Moerenburg. Het is tot stand gekomen dankzij financiële bijdragen van Burger aan Zet, Gemeente Tilburg, Waterschap de Dommel. Tekst en foto's: Anneke Scholte, Illustratie: Bianca Snip, Opmaak en logo: Marieke Vromans, Onderhoud: Werkgroep Behoud Moerenburg. Meer informatie www.moerenburg.info

Moerenburg, landschapspark aan de rand van Tilburg. Omsloten door wegen ligt een kleinschalig en afwisselend gebied, rijk aan sfeervolle hoekjes, zandpaadjes, beken en vennen, akkers, weilanden en historische bebouwing. Sinds de Steentijd is deze streek bewoond en dit is terug te zien in het landschap. Het Moerenburgs Natuurleerpad leidt jong en oud langs tien karakteristieke plekken op een route van drie kilometer. Elke keer worden kort wat achtergronden, iets over landschap en natuur, verteld. Voor kinderen is er een leuke natuuroopdracht om te beleven en te ontdekken. Geniet in Moerenburg!

1. Zuiver water

👁️ De oudste waterzuiveringsinstallatie van Nederland, een monument. Betonnen bakken met mossen, oude lindes en sinds kort ook wandelpaden tussen het riet.

! In de sloten groeit lisdodde, riet en mattenbies. Bacteriën aan de wortels maken vuil water schoon: een helofytenfilter.

👋 Pitrus groeit hier veel, de lampenlontjes van vroeger. Schil een stengel. De gedroogde schuimige kern neemt olie op.

2. Moerenborch

👁️ Een eeuwenoude boerderij in een beekdal. Later pastorie en landhuis met een grote tuin, slotgracht en theehuisje.

! Bij de opbouw van het moderne Huize Moerenburg is gekozen voor een grotere soortenrijkdom van planten en dieren. Hoogteverschillen en daardoor invloed van vocht en zon zorgen voor diversiteit.

👋 Vroeger werden gebruiksvoorwerpen van natuurmateriaal gemaakt. Kun je er twee afbeeldingen van vinden?

3. Knotwilg

👁️ De boerderijen in de verte staan aan de Broekstraat, een grens van hoog naar laag gebied. Vanaf nu lopen we naar beneden het Leij-dal in.

! Knotwilgen worden eens in de drie tot vijf jaar gesnoeid. De buigzame takken worden gebruikt voor vlechtschermen en takken-wallen waar weer veel dieren kunnen leven.

👋 Kauw eens op een stukje verse wilgenschors. Er zit hetzelfde in als in aspirine en het helpt tegen hoofdpijn.

4. Dierensporen

👁️ In Moerenburg vinden zoogdieren veel verschillende leefgebieden: de ree leeft in het natte broekbos, het konijn juist in het droge talud van de snelweg. Er zijn muizen, vossen en ook vleermuizen en mollen.

! Konijnenkeutels hebben veel verschillende kleuren. Het konijn eet ze wel twee of drie keer op en steeds meer voedingsstoffen worden gebruikt. De kleur wordt steeds lichter.

👋 Zoek sporen van zoogdieren. Op deze plek zie je rustplaatsen van vleermuizen.

5. Beekdal

👁️ Hier komt de vroegere 'blauwsloot' met vies textielwater uit de stad bij het water van de Leij. Als Voorste Stroom gaat het richting Oisterwijkse vennen.

! Op deze plek zie je allerlei soorten bomen die van vochtige grond houden: iepen (langs de weg met zaadjes als munten), wilgen (met spitse blaadjes), populieren (groot), es (bij de ijzeren brug) en de els (met zwarte zaadpropjes).

👋 Doe een wedstrijdje takdrijven. Kijk hoe snel het water onder de weg door stroomt. Zou dit zomer en winter hetzelfde zijn?

6. Hoog en laag

👁️ Meanders (bochten) in de Leij maken mooie diverse hoekjes en leefgebieden voor meer planten en dieren.

! In het natte beekdal was vroeger de grond voor boeren niet bruikbaar. Er werd veel puin van Tilburgse kerken en winkels gestort. Met een laag grond erop kon er toch een wei gezaaid worden.

👋 Lopend met je ogen dicht over dit pad let je extra goed op. Voel je zon, schaduw? Hoog en laag? Welke geluiden hoor je?

7. Broekbos

👁️ Tussen het fietspad en de snelweg ligt een oud stukje broekbos. 'Broek' betekent nat. Vroeger was hier in het diepste deel van het beekdal veel meer broekbos.

! In de Leij vist de mooi gekleurde ijsvogel, hij scheert vlak boven het water. De oude brug is dan een te lange donkere tunnel. Met de nieuwe smalle brug kan de ijsvogel verder Moerenburg in.

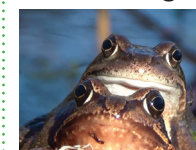
👋 Let eens speciaal op kleuren in de natuur. Zoek de kleur van je jas of shirt.

*Let op: in het voorjaar is de wei te nat.
Ga direct rechts en na het 2e hek links.*

8. Natte weide

👁️ Dit deel is in 2003 aangelegd als "nieuwe natuur": bloemrijk grasland, bos en alleenstaande bomen, poelen en natte laagtes. Elk jaar wordt het mooier.

! Hier leven watervogels maar ook kikkers, padden en andere amfibieën. Het waterpeil wordt zorgvuldig beheerd.

👋 Kijk op kikkerhoogte door het grasland. Hoe zie je de natuur dan? Wat is groot en wat is klein. Zie je nieuwe dingen?